

Een mooie dag om te sterven

R.J. Ellory

DE FONTEIN

Lange tijd probeerde John Costello het te vergeten.

Misschien beeldde hij zich in dat het niet was gebeurd.

De duivel kwam in de gedaante van een man, met de geur van honden om zich heen.

Er lag een blik op zijn gezicht alsof een onbekende hem op straat een briefje van vijftig had gegeven. Verbazing. Een soort zelfvoldane verwondering.

John Costello herinnerde zich het panische gefladder van duiven die opvlogen.

Alsof ze het wisten.

Hij herinnerde zich dat het snel donker werd, alsof het duister ergens was opgehouden en nu de verloren tijd wilde inhalen.

Het gezicht van de duivel leek op dat van een acteur, een vergeten acteur, wiens naam hij niet meer wist maar wiens gezicht hij vaag herkende.

'Ik ken hem... Dat is... Dat is... Lieverd, die man daar? Hoe heet hij ook alweer? Weet jij zijn naam nog?'

Vele namen.

Ze betekenden allemaal hetzelfde.

De duivel was heer en meester over de wereld, maar hij wist waar zijn wortels lagen. Hij wist dat hij ooit een engel was geweest, dat hij wegens verraad en rebellie in de Gehenna was geworpen, en hij hield zich zo veel mogelijk in. Maar soms lukte hem dat niet.

Het was ironisch, zoals seks in goedkope hotels met onaantrekkelijke hoeren. Samen zo'n intense, zo'n intieme ervaring beleven zonder één keer je naam te zeggen. Ervan overtuigd zijn dat je je niet aan iets belangrijks schuldig had gemaakt en dus onschuldig was.

John Costello was bijna zeventien. Zijn vader had een cafetaria waar iedereen kwam eten.

Nadien was John niet meer dezelfde.

Nadien... Ach ja, nadien waren ze dat geen van allen.

Jersey City, in de buurt van Grove Street Station, waar altijd de geur van de Hudson hangt; de buurt zag eruit als een vuistgevecht, zelfs op zondagochtend als het merendeel van de Ieren en Italianen keurig aangekleed naar de kerk ging.

John Costello's vader, Erskine, op de stoep voor zijn cafetaria The Connemara, vernoemd naar de bergen in Ierland waar zijn voorvaders uit vissers gingen in Lough Mask en Lough Corrib en hun vangst in de schemering naar huis droegen, vuren aanlegden, verhalen vertelden en liederen zongen die voor het eerste couplet uit was al klonken als iets uit een ver verleden.

Erskine was een stille boom van een man – brutale ogen, roetzwart haar; als je maar lang genoeg in zijn gezelschap verkeerde, zou je uiteindelijk van eenzaamheid je eigen vragen gaan beantwoorden.

The Connemara lag in de schaduw van het verhoogde spoor van de El Train met de smeedijzeren trappen en portalen als doorgangen naar een andere wereld – een wereld buiten deze buurt, buiten dit universum, buiten de dromen over seks en de dood en de ontkenning dat er hoop was voor alles wat deze eigenaardige en sombere wijk van de stad te bieden had.

John was enig kind, en in januari 1984 was hij zestien.

Het was een belangrijk jaar.

Het jaar dat zij kwam.

Ze heette Nadia, en dat was Russisch voor 'hoop'.

Hij ontmoette haar op een zondag in The Connemara. Ze kwam iets halen voor haar vader. Ze kwam om sodabrood.

Er klonk altijd muziek uit de radio's, rommelend gelach, het tikken van dominostenen. The Connemara was een verzamelpunt voor Ieren, Italianen, joden en dronkenlappen – uitgelaten, agressieve, kwaai dronkenlappen – die allemaal tot zwijgen werden gebracht door het eten dat Erskine Costello klaarmaakte.

Nadia was zeventien, vijf maanden ouder dan John Costello, maar in haar ogen lag een wereld die in tegenspraak was met haar leeftijd.

'Werk je hier?' vroeg ze.

De eerste vraag. De eerste van vele.

Een groot moment kan niet worden uitgewist.

John Costello was een verlegen jongen, een stille jongen. Hij had zijn moeder enkele jaren geleden verloren. Anna Costello, geboren Bredaweg. John

kon zich zijn moeder nog goed herinneren. Ze had altijd een enigszins verbouwereerde uitdrukking op haar gezicht, alsof ze een bekende kamer was binnengegaan en tot de ontdekking was gekomen dat de meubels waren verplaatst, een vreemde had aangetroffen hoewel ze geen visite verwachtte. Ze begon zinnen, maar maakte ze niet af, misschien omdat ze wist dat ze toch wel werd begrepen. Anna Costello maakte massa's duidelijk met één enkele blik. Ze stelde zich op tussen de wereld en haar zoon. Mam het stootkussen. Mam de schokdemper. Ze tarte de wereld, daagde hem uit een streek uit te halen, een slimmigheid, een vingervlugge truc. Andere moeders verloren kinderen. Anna Costello had er slechts één, en die zou ze nooit verliezen. De gedachte dat hij haar zou kunnen verliezen, was nooit bij haar opgekomen.

En ze sprak met een soort instinctieve moederlijke wijsheid.

'Ze schelden me uit op school.'

'Waarvoor dan?'

'Voor van alles ... Weet ik veel. Ze zeggen telkens iets anders.'

'Woorden zijn maar geluiden, John.'

'Hè?'

'Je moet scheldwoorden zien als geluiden. Doe maar gewoon alsof ze met geluiden naar je gooien.'

'Wat schiet ik daar nou mee op?'

Ze glimlachte, lachte bijna. 'Nou ... in gedachten vang je ze dan op en gooi je ze terug.'

En John Costello vroeg zich later – veel later – af of zijn moeder de duivel zou hebben zien aankomen en hen allebei zou hebben beschermd.

Hij glimlachte naar het meisje. 'Ik werk hier, ja.'

'Is de cafetaria van jou?'

'Nee, van mijn vader.'

Ze knikte begripend. 'Ik kom voor sodabrood. Hebben jullie sodabrood?'

'Ja, we hebben sodabrood.'

'Hoeveel kost het?'

'Één dollar vijftientig.'

'Ik heb maar één dollar.' Ze hield het briefje omhoog alsof ze wilde bewijzen dat ze niet loog.

John Costello wikkeldde het brood in een stuk papier. Deed het in een tasje. Schoof het over de toog naar haar toe. 'Je kunt de rest later betalen.'

Toen hij de dollar aanpakte, raakten hun vingers elkaar. Alsof hij een schok kreeg.

‘Hoe heet je?’ vroeg ze.

‘John... John Costello.’

‘Ik heet Nadia. Dat is Russisch voor “hoop”.’

‘Ben je een Russin?’

‘Soms,’ zei ze. En ze glimlachte gelukzalig en liep weg.

Nadien, na de winter van 1984, werd alles anders.

John Costello begreep dat hij zou veranderen, maar hij had niet kunnen voorspellen hoe.

Nu zoekt hij zekerheid in gewoonten. In tellen. In lijstjes maken.

Hij draagt geen latex handschoenen.

Hij vindt het niet eng om melk uit het pak te drinken.

Hij neemt geen plastic bestek mee naar een restaurant.

Hij verzamelt geen psychotische episoden die hij op een peperdure bank vertelt tegen een oppervlakkige perverse zielengluurder.

Hij is niet bang in het donker, want hij draagt genoeg van het donker in zich.

Hij bewaart geen afgeknipte nagels of plukjes afgeschoren haar uit angst dat er voodoo zal worden gepleegd en hij opeens, onverwachts, zal overlijden, in Bloomingdale’s, dat zijn hart uit elkaar spat in de lift, het bloed uit zijn oren komt terwijl omstanders hysterisch gillen. Alsof gillen iets uithaalt.

Hij zou niet zomaar in de zoete nacht verdwijnen.

En soms, als de hitte van een zomer in New York uit elke klinker en elke steen straalde, als het leek of de hitte van talloze eerdere zomers opgeslagen lag in alles wat hij aanraakte, had hij zomaar een flesje limonade uit de koeling gekocht, het flesje tegen zijn gezicht gehouden, het zelfs aan zijn mond gezet zonder bang te zijn dat er misschien dodelijke ziekten of gevaarlijke bacteriën op het glas zaten.

Als je hem op straat zag, zou hij je niet opvallen.

Als je met hem praatte, zou hij de indruk wekken dat hij precies hetzelfde was als jij.

Maar dat was hij niet. En dat zou hij nooit zijn.

Omdat hij in de winter van 1984 de duivel had gezien, en als je de duivel één keer hebt gezien, vergeet je zijn gezicht nooit meer.

Ze kwam de volgende dag weer.

Om de vijftientig cent te brengen en haar schuld te betalen.

‘Hoe oud ben je, John Costello?’ vroeg ze.

Ze had een rok aan, een T-shirt. Haar borsten waren klein en volmaakt.

Ze had een prachtig gebit. Ze rook naar sigaretten en zoete kauwgom.

‘Zestien,’ zei hij.

‘Wanneer word je zeventien?’

‘In januari.’

‘Heb je een vriendin?’

Hij schudde zijn hoofd.

‘Mooi,’ zei ze, en ze draaide zich om en liep weg.

Hij deed zijn mond open om iets te zeggen, maar het was stil vanbinnen.

De deur sloot achter haar. Hij zag haar naar de hoek van de straat lopen en toen zag hij haar verdwijnen.

Het was nooit leeg in The Connemara. Er was altijd op zijn minst sfeer. Maar de mensen die er kwamen, waren echte mensen met echte levens. Ze hadden allemaal hun verhalen. Meer nog dan de verhalen zelf waren het de woorden die ze gebruikten om ze te vertellen; zo praatte niemand meer. De uitweidingen en kleine anekdotes waarmee ze de gaten vulden, als specie tussen stenen. Het was hoe die woorden klonken – het timbre, de intonatie, het ritme – wanneer ze achter elkaar uit hun mond de wereld in kwamen. Woorden waar de wereld op had gewacht.

Oude mannen die stukjes uit hun veelkleurige leven kozen om te vertellen – een andere kleur voor elke dag – en ze voorzichtig uitpakten, alsof het breekbare geschenken waren, gemaakt om slechts één vertelling te overleven, en daarna waren ze weg. Vluchtige verhalen, hersenspinsels en verzinsels misschien. Ze vertelden verhalen om gehoord te worden, zodat hun leven niet onopgemerkt aan de wereld zou zijn voorbijgegaan wanneer hun taak erop zat. Sommige van deze mannen kenden elkaar al twintig, dertig jaar, maar wisten niets van elkaars bezigheden. Ze spraken over de buitenkant – over honkbal, auto’s, over vrouwen soms, alle externe dingen, alle dingen die beschreven konden worden met zinnen uit de krant en van de tv, die ze soms gebruikten zonder ze werkelijk te begrijpen. Vaak waren hun conversaties geen conversaties in de ware betekenis van het woord. Als je een vraag stelde, vertelden ze jou wat jij ervan vond.

Zij ervoeren het als een gedachtewisseling, een wederkerig iets, ordelijk en evenwichtig, een ontmoeting tussen geesten. Maar dat was het niet.

Voor deze oude mannen, de mannen die vaste klant in The Conne-mara waren, voor hen betekende de komst van de duivel misschien ook het einde. Misschien keken zij achterom naar de gapende muil van het verleden en zagen ze een wereld die nooit meer zou terugkomen. Hun tijd was geweest, voorbij. Hun tijd was op.

Ze hoorden wat er met de zoon van Costello was gebeurd, met het meisje dat bij hem was, en ze sloten hun ogen.

Een diepe zucht. Een stil gebed.

Ze vroegen zich af wat er van de wereld geworden was, en waar het naartoe ging.

En zeiden vervolgens niets tegen elkaar, want er viel niets meer te zeggen.

Erskine Costello vertelde zijn zoon dat de mens de duivel in mensengedaante was.

‘Een man ging de deur uit voor een pakje sigaretten en is nooit meer thuisgekomen,’ zei hij. ‘Dat hoor je wel eens. Het heeft een heel bijzondere betekenis gekregen. Het betekent iets anders dan de woorden die worden gebruikt. Zoals zo vaak. Italianen. Ieren soms. Hij ging de deur uit voor sigaretten, hij ging een pakje Lucky Strike halen. Natuurlijk ging hij de deur uit voor sigaretten, maar de sigaretten die hij kocht waren zijn laatste, snap je? Hij ligt ergens op de bodem van de Sound zonder vingers en tenen.’

Later – gebitsherkenning, andere wetenschappelijke ontwikkelingen – sloegen ze de tanden en kiezen kapot.

Bijlen, kabeltouwen, machetes, slagermessen, hamers – met bolle of platte kop.

Brandden het gezicht van een man eraf met een vlammenwerper. Stonk verschrikkelijk. Stonk zo verschrikkelijk dat ze het nooit meer deden.

‘Die dingen gebeuren,’ zei Erskine. ‘Als je de duivel wilt vinden, hoef je niet ver te zoeken. Alles wat de duivel is, kun je in een mens vinden.’ Hij glimlachte. ‘Weet je wat ze van de Ieren en Italianen zeggen? De eerste zoon naar de kerk, de tweede naar de politie, de derde naar de gevangenis, de vierde naar de duivel.’ Hij lachte als een rokerige trein in een donkere tunnel. Woelde door Johns haar.

En John Costello luisterde. Hij was een klein kind zonder moeder. Zijn vader was alles voor hem; hij kon niet liegen.

En later – naderhand – beseftte John dat zijn vader niet had gelogen. Je kon niet liegen over iets wat je niet begreep. Onwetendheid had zijn opvatting gekleurd, hem een scheve kijk gegeven.

John zag de duivel, zodoende wist hij waar hij het over had.

In de week daarna kwam ze drie keer.

Nadia. Russisch voor 'hoop'.

'Ik zit op de kunstacademie,' zei ze.

'De kunstacademie.' Een constatering, geen vraag.

'Je weet toch wel wat de kunstacademie is?'

John Costello glimlachte met overtuiging.

'Ik zit dus op de kunstacademie en ooit ga ik naar New York, naar het Metropolitan misschien, en dan ga ik...'

Costello's aandacht dwaalde af, naar de stoep, naar de straat buiten. Het regende.

'Heb je een paraplu?' vroeg hij, een volkomen onverwachte vraag waardoor ze van haar à propos raakte.

Ze zweeg midden in haar zin, keek hem aan alsof ze hem het liefst zou slaan. 'Een paraplu?'

Hij wierp een blik op het raam. 'Het regent,' merkte hij effen op.

Ze draaide zich om en keek naar buiten. 'Het regent,' zei ze hem na. 'Nee, ik heb geen paraplu.'

'Ik wel.'

'Nou, dat is dan fijn voor je, hè?'

'Ik zal hem even pakken. Breng hem maar terug als je een keer tijd hebt.'

Ze glimlachte. Warmte. Iets gemeends. 'Dank je wel,' zei ze, en ze keek een moment verlegen. 'Dat is heel attent van je, John.'

'Attent,' zei hij. 'Ja, dat zal wel.'

Hij liep van de toeg naar het raam toen ze de cafetaria had verlaten. Hij zag haar tussen de plassen door huppelen naar de hoek van de straat. Een onverwachte windvlaag greep de paraplu, haar rok, haar haar. Het leek of ze zou wegwaaien.

En toen was ze verdwenen.

Tegenwoordig woont hij in New York.

Hij schrijft alles op. Noteert in blokletters. Vroeger schreef hij hele zinnen, maar tegenwoordig houdt hij het kort.

Hij houdt nog steeds een dagboek bij, een register eigenlijk, een journaal zo je wilt. Hij heeft er heel veel volgeschreven. Als er niets is gebeurd waarover hij wil vertellen, noteert hij zijn indrukken van de dag in een paar woorden.

Veeleisend.

Tastbaar.

Manipulatie.

Dingen die hij leuk vindt maakt hij zich eigen. Vaak leert hij dingen uit het hoofd.

Stations van de ondergrondse: Eastern, Franklin, Nostrand, Kingston, Utica, Sutter, Saratoga, Rockaway, Junius. De stations van de 7th Avenue Express, het hele eind door Gun Hill Road naar Flatbush.

Waarom? Daarom. Hij vindt er troost in.

Op maandag eet hij Italiaans, op dinsdag Frans, 's woensdags neemt hij hot dogs met ketchup en Duitse mosterd, donderdag laat hij over aan het toeval. Op vrijdag eet hij Perzisch: gheimh en ghormeh en barg. Een klein restaurant op de hoek bij Penn Plaza in het Garment District, waar hij woont. Het heet Persepolis. In de weekenden eet hij Chinees of Thais, en als hij zin heeft maakt hij tuna casserole.

De lunch gebruikt hij elke dag in hetzelfde café, vlak bij de krant waar hij werkt.

Vaste gewoonten. Altijd vaste gewoonten.

En hij telt dingen. Stoborden. Verkeerslichten. Winkels met een luifel. Winkels zonder. Blauwe auto's. Rode auto's. Combi's. Gehandicapten.

Cijfers liegen niet.

Hij bedenkt namen voor mensen: Komediehoofd, BlekeSocrates, Volmaaktstilkind, Diepeangstwanhopig, Drugsgekbang.

Verzonnen namen. Namen die bij hen passen. Passen bij hoe ze zijn.

Hij is niet gek. Dat weet hij zeker. Hij heeft alleen een speciale manier om met de dingen om te gaan, dat is alles.

Deert niemand, en niemand merkt het.

Want op het eerste gezicht ziet hij eruit zoals iedereen.

Net zoals de duivel.

John Costello en Nadia McGowan gebruikten op zaterdag 6 oktober 1984 voor het eerst samen de lunch.

Ze aten roggebrood met cornedbeef, met mosterd en augurken, en ze deelden een tomaat ter grootte van een vuist met elkaar. Scharlaken, een bloedrood ding, zoet en sappig.

Ze aten samen en ze vertelde hem iets waar hij om moest lachen.

De volgende dag nam hij haar mee naar de film. *Places in the Heart*. John Malkovich. Sally Field. Won twee Oscars, voor beste actrice en beste scenario. John Costello kuste Nadia McGowan niet, probeerde het niet eens, hoewel hij het laatste halfuur wel haar hand vasthield.

Hij was bijna zeventien en wilde heel graag haar volmaakte borsten zien, en hoe haar haar over haar naakte schouders viel.

Later, naderhand, zou hij zich die avond herinneren. Hij bracht haar thuis, naar een huis op de hoek van Machin Street en Wintergreen Avenue. Haar vader stond in de deur op haar te wachten, en hij schudde John Costello de hand en zei: 'Ik ken je vader. Van het sodabrood.' En hij bekeek John aandachtig, alsof hij aan de hand van het uiterlijk alleen bedoeelingen probeerde te achterhalen.

Nadia McGowan keek John Costello na vanuit haar slaapkamerraam terwijl ze haar trui uittrok. John Costello, dacht ze, is stil en gevoelig, maar daarnaast is hij sterk, intelligent, en hij luistert, en ik denk dat ik van hem zou kunnen houden.

Ik hoop dat hij me nog een keer mee uit vraagt.

Dat deed hij. De volgende dag. Er werd afgesproken voor de zaterdag erna. Ze gingen naar dezelfde film, maar deze keer besteedden ze geen aandacht aan het doek maar aan elkaar.

Ze was het eerste meisje dat hij kuste. Echte kussen. Lippen uiteen, de sensatie van een tong die niet van jou is. Later, bij haar thuis in het donkere halletje, daar achter de voordeur, terwijl haar ouders een avondje weg waren, trok ze haar beha uit en liet ze hem haar volmaakte borsten aanraken.

En daarna, de tweede dag van november.

'Vanavond,' zei ze. Ze zaten samen op een smalle houten bank aan het einde van Carlisle Street vlak bij het park.

'Ben je...' zei ze. 'Je weet wel... Ben je ooit met iemand naar bed geweest?'

'In gedachten,' fluisterde hij. 'Met jou. Wel honderd keer. Ja.'

Ze lachte. 'Nee, serieus. In het echt, John, in het echt.'

Hij schudde zijn hoofd. 'Nee. Jij?'

Ze boog zich naar hem toe en raakte zijn gezicht aan. 'Vanavond,' fluisterde ze. 'De eerste keer voor ons allebei.'

Het ging heel natuurlijk, alsof het vertrouwd terrein voor ze was. Dat was het niet, maar dat gaf niet, want het ontdekken was even zo goed een deel van de reis als de bestemming. Misschien wel meer dan de helft.

Ze stond voor hem en ze wilde haar armen om hem heen slaan, maar hij glimlachte en deed een stap naar rechts, en hij ging naast haar staan zodat zij haar hoofd op zijn schouder kon leggen.

‘Je ruikt heerlijk,’ zei hij, en ze lachte en zei: ‘Mooi. Ik zou niet vies willen ruiken.’

‘Je bent –’

Sssj, miede ze, en ze drukte haar vinger tegen haar lippen, en ze kuste hem en hij voelde haar hand op zijn buik, en hij trok haar naar zich toe.

Ze bedreven de liefde voor de eerste keer.

Ze zei dat het geen pijn deed, maar het geluid dat ze maakte toen hij bij haar binnendrong vertelde een ander verhaal.

En toen ging het als vanzelf, en eigenlijk was het zo voorbij maar dat maakte niet uit.

Ze deden het later nog een keer, en het duurde veel en veel langer, en daarna sliepen ze terwijl haar ouders in Long Island City overnachtten en nergens van wisten.

John Costello werd vroeg in de ochtend wakker. Hij wekte Nadia McGowan om met haar te praten. Om met haar te genieten van de tijd die ze samen hadden.

Ze zei tegen hem dat ze wilde slapen en hij liet haar.

Had ze geweten dat ze voor het einde van de maand dood zou zijn ... Als ze dat had geweten, was ze misschien wakker gebleven.

Hij onthoudt heel veel, en dat is naar zijn stellige overtuiging de enige reden dat hij niet wordt ontslagen.

Hij is een catalogus.

Hij is een encyclopedie.

Hij is een woordenboek.

Hij is een kaart van het menselijk hart en wat er gedaan kan worden om het te straffen.

Hij was zestien toen ze overleed. Ze was zijn eerste liefde. De enige van wie hij echt, echt heeft gehouden. Daar heeft hij zichzelf van overtuigd. Het kostte niet veel moeite.

Hij is alles honderden keren nagegaan en hij weet dat het niet zijn schuld was.

Het gebeurde op dezelfde bank, de bank aan het einde van Carlisle Street bij het park.

Hij zou er nu zo naartoe kunnen gaan, in gedachten of in werkelijkheid, en dan zou hij misschien iets voelen, of hij zou helemaal niets voelen.

Hij was erdoor veranderd. Vanzelfsprekend. Hij was nieuwsgierig geworden naar de aard der dingen, waarom dingen gebeurden. Waarom mensen beminnen en haten en moorden en liegen en kwetsen en anderen laten bloeden, en waarom ze elkaar bedriegen, en waarom ze elkaars man en vrouw en kinderen afpakken.

De wereld was veranderd.

In zijn jeugd ging het zo: een driewieler op de hoek van de straat. Moeder heeft het kind waarschijnlijk binnengeropen voor het eten. Een voorbijganger raapt het fietsje op, zet het langs de rand van de stoep, zodat niemand erover valt en zich pijn doet. Een enkele weemoedige glimlach. Een herinnering aan zijn eigen kindertijd misschien. Zonder er verder bij na te denken.

En nu zou de eerste gedachte ontvoering zijn. Dat het kind in een flits is gegrepen, bliksemsnel achter in een auto is gestopt. De driewieler was alles wat van hem over was. Het kind zou over drie weken gevonden worden – mishandeld, misbruikt, gewurgd.

De buurt was veranderd. De wereld was veranderd.

John Costello geloofde dat hij door hen was veranderd.

Na de dood van Nadia McGowan was de gemeenschap verbrokkeld. Haar dood scheen het einde te markeren van alles wat ze belangrijk vonden. De mensen namen hun kinderen niet meer mee naar The Connemara. Ze bleven thuis.

Zijn vader zag alles langzaam kapotgaan, en hoewel hij John probeerde te bereiken, lukte dat niet echt. Misschien zou zijn moeder hem hebben gevonden, op zijn schuilplaats in de wereld die hij voor zichzelf had geschapen.

Maar zij was weg.

Voorgoed.

Net als Nadia, wat Russisch was voor 'hoop'.

Het was niet eenvoudig genoeg tijd te vinden om bij elkaar te zijn. John Costello werkte en Nadia McGowan studeerde, en er waren ouders met wie rekening moest worden gehouden. Ze kwam zo vaak mogelijk naar The Connemara om iets te halen, en soms was Erskine Costello daar dan en was John nergens te zien, en Erskine zag aan haar verwachtingsvolle blik, aan de manier waarop ze bij de deur draalde voor ze wegging, dat sodabrood niet het enige was waarvoor ze was gekomen.

‘Dat ene meisje is knap,’ zei hij tegen zijn zoon.

John aarzelde, keek niet op van zijn bord. ‘Welk meisje?’

‘Je weet wel wie ik bedoel, jongen. Met dat rode haar.’

‘Dat kind van McGowan?’

Erskine lachte. ‘Zo noem je haar niet als ze tegenover je staat, wel?’

Ze maakten geen oogcontact en ze zeiden geen van beiden nog iets.

Zaterdag 17 november gingen meneer en mevrouw McGowan weer op bezoek bij Nadia’s oma. Sterfdag van haar opa. Nadia bleef thuis met de smoes dat ze moest studeren. Zodra de auto van haar ouders wegreed, liep ze naar The Connemara, zocht John op, vertelde hem dat haar ouders die nacht weg waren, pas de volgende avond thuis zouden komen.

Tegen elven liep John zijn slaapkamer uit. Hij sloop de trap af en zette zijn voeten op de rand van de treden, want de treden waren oud en ze piepten en kraakten onder zijn gewicht.

Erskine stond hem op te wachten bij de achterdeur. ‘Je gaat weg?’ zei hij.

John zweeg.

‘Naar dat meisje toe,’ vervolgde Erskine onaangedaan, met vlakke stem en een gezicht dat niets verried. Om hem heen hing de geur van goede whisky, een vertrouwde geest.

John kon niet liegen tegen zijn vader. Had hij nooit gekund en zou hij nooit leren.

‘Het is een aardig meisje, dat kind. Ongetwijfeld een studiebol.’

John glimlachte.

‘Jij met je boeken en al dat geschrijf... Het zou niet goed voor je zijn als je een wilde meid kreeg die niet van lezen en zo hield.’

‘Pa –’

‘Vort, jongen, maak dat je wegkomt. Ik wou dat ik hetzelfde had kunnen doen toen ik zo oud was als jij.’

John maakte aanstalten de deur uit te lopen.

‘Denk aan je moeder, hè?’ voegde Erskine hem nog toe. ‘Doe niets wat je haar niet zou durven vertellen.’

John sloeg zijn ogen op naar zijn vader. ‘Dat zou ik nooit doen.’

‘Dat weet ik, jongen. Ik vertrouw je. Daarom mag je gaan.’

Erskine keek zijn enig kind, een man inmiddels, na toen hij het trapje achter het huis afliep en snel de straat overstak. Hij leek qua karakter meer op zijn moeder, en zij zou trots zijn geweest, maar hij was geen jongen

die in Jersey City zou blijven, niet lang tenminste. Hij was een lezer, een talenmens, die altijd liep na te denken over slimme manieren om dingen te zeggen die niet gezegd hoefden te worden.

Erskine Costello sloot de deur van The Connemara en liep terug naar de keuken. De geur van goede whisky vergezelde hem, de vertrouwde geest.

Iemand zien sterven, iemand van wie je houdt, en die persoon op zo'n verschrikkelijke, zo'n onmenselijke manier te zien sterven, is iets wat je niet kunt vergeten.

'Ik ben de Hamer van God,' zei hij.

John herinnert zich de stem, die vooral, hoewel hij het gezicht helemaal niet heeft gezien, en jarenlang wenste hij dat hij het wel had gezien. Zodat hij het kende.

Hij heeft uiteraard foto's van de man gezien, maar niets is te vergelijken met iemand in levenden lijve zien. Mensen hebben iets wat niet op foto, zelfs niet op film kan worden vastgelegd, en dat is hun persoonlijkheid, het gevoel dat van hen uitgaat, hun geur, hun gedachten, al die dingen die kunnen worden waargenomen.

Had hij hem maar gezien...

Tegen de tijd dat John Costello begon te praten, was zij al begraven.

Erskine was bang geweest dat zijn zoon nooit meer zou praten.

De eerste – vier, misschien vijf – dagen kwam hij elke dag aan Johns bed zitten. En toen was Erskine Costello kennelijk niet meer opgewassen tegen de stilte, het wachten, de angst. Hij ging naar huis en begon te drinken, en hij bleef dronken tot Nieuwjaar.

John kon het hem niet kwalijk nemen. Zijn eigen zoon, zijn enig kind, daar zien liggen in een ziekenhuisbed, zijn hoofd in het verband, niets te zien behalve zijn ogen, en die ogen gesloten, en buisjes en slangen en infusen met glucose en zoutoplossing, en de piepjes van de bewakingsapparatuur, het onophoudelijke zoemen van een kamer vol elektriciteit...

John kon het hem niet kwalijk nemen.

John Costello werd wakker op de zesde dag, 29 november, en de eerste persoon die hij zag was een verpleegkundige, Geraldine Joyce.

'Net als de schrijver,' zei ze. 'James Joyce. Die gekke vent.'

Hij vroeg haar waar hij was en toen hij zijn eigen stem hoorde was het net of hij naar iemand anders luisterde.

‘Je gaat na verloop van tijd weer gewoon klinken,’ zei zuster Geraldine. ‘Of misschien raak je eraan gewend en denk je na verloop van tijd dat je stem altijd zo heeft geklonken.’

Ze vertelde hem dat er op de gang een politierechercheur zat te wachten die met hem wilde praten.

Toen wist John Costello dat Nadia dood was.

Ze stond voor het huis te wachten. De voordeur was open en boven brandde licht achter haar slaapkamerraam. In de rest van het huis was het donker.

Ze stak haar hand uit, en de laatste paar meter rende hij naar haar toe, alsof ze elkaar ontmoetten op het treinstation. Hij was aan het front geweest. Zijn brieven waren nooit aangekomen. Heel lang had zij gedacht dat hij misschien was gesneuveld, maar ze had het nooit durven geloven.

‘Kom binnen,’ zei ze snel. ‘Voor iemand je ziet.’ Het zangerige Ierse accent in haar stem, licht maar opvallend.

Ze waren twee keer eerder met elkaar naar bed geweest. Nu waren ze geoefend. Nu waren ze niet meer schuchter en verlegen, en ze strooide haar kleren boven door de gang toen ze zich naar haar kamer haastten.

Buiten begon het te regenen.

‘Weet je wat liefde is?’ vroeg ze hem toen het licht tussen de gordijnen door begon te dringen.

‘Als dit het is, ja,’ zei hij. ‘Dan weet ik wat liefde is.’

Later zaten ze naast elkaar voor het raam, naakt onder een deken, en keken naar de wereld in de regen. Zagen een oude man in slow motion, zijn onregelmatige gang vertekend door de druppels op het glas. Toen het licht was, kwam een groep snaterende kinderen in regenjassen en kaplaarzen voorbij, de opwinding van plassen, hand in hand op weg naar de kerk.

‘Moet je terug?’ vroeg ze.

Hij schudde zijn hoofd. ‘Nee, het is goed.’

‘Je vader –’

‘Hij weet waar ik ben.’

Een plotse inademing. ‘Hij... O god, hij zegt het vast tegen mijn ouders.’

John lachte. ‘Nee hoor, dat doet hij niet.’

‘God, John, als ze erachter komen, vermoorden ze me.’

‘Nee hoor,’ zei hij, en hij bedoelde dat ze er niet achter zouden komen; het zou niet bij hem opgekomen zijn om te zeggen dat ze haar niet zouden vermoorden.

Want dat zouden ze niet doen.

Dat, zo bleek, zou het werk van iemand anders zijn.

De meeste mensen die moorden plegen zien er normaal uit.

De man die dat tegen John Costello zei was Frank Gorman uit Jersey City, een rechercheur van de afdeling Moordzaken.

‘Ik ben Frank,’ zei hij. Hij stak zijn hand uit. Hij vertelde John dat het meisje dood was. Nadia McGowan. De begrafenis had de vorige dag al plaatsgevonden. Het was blijkbaar een eenvoudige plechtigheid geweest, vrijwel uitsluitend bijgewoond door familie, maar de wake was in The Connemara gehouden en de cafetaria had uitgepuild van de mensen, en in Lupus en Delancey Street waren, helemaal tot aan Carlisle Street bij het park, mensen samengedromd om de diepbedroefde ouders de hand te schudden. Meer vrienden na overlijden dan ooit bij leven. Zo was het toch altijd? En ze hadden bloemen neergelegd bij de bank waar ze was gestorven. Zo veel bloemen dat de bank er al snel onder verdwenen was. Lelies. Witte rozen. Een krans van iets geels.

Dus Frank gaf John een hand en vroeg hoe het met hem ging, of hij misschien wat water wilde drinken of zo. Hij was de eerste die vragen stelde en hij zou het vaakst komen, en hij zou meer vragen stellen dan wie ook, en aan zijn gezicht, zijn ogen zag John dat hij vasthoudend en onverzettelijk was en falen onvergeeflijk vond. Hij was ook van Ierse afkomst, en uiteindelijk hielp dat wel.

‘Een seriemoordenaar,’ zei hij. ‘Die vent... De man die jullie heeft aangevallen.’ Hij wendde zijn blik af naar het raam van de ziekenhuiskamer, alsof iets stils om aandacht vroeg.

‘Er zijn nog vier slachtoffers bekend... Twee stelletjes. Misschien zijn er meer, dat weten we niet. Jij bent de enige...’ Hij glimlachte begripvol. ‘Jij bent de enige die het heeft overleefd.’

‘Voor zover u weet,’ zei John.

Frank Gorman haalde een schrijfblokje uit de zak van zijn jas, een pen ook, en hij sloeg blaadje na blaadje om op zoek naar een leeg velletje om op te schrijven.

‘Hij valt stelletjes aan... Stelletjes die samen op pad zijn, nemen we aan, je weet wel... Die dingen doen die stelletjes doen als ze bij elkaar zijn...’ Zijn stem stierf weg.

'Het is net of ik me niets kan herinneren.'

'Dat weet ik, John, dat weet ik, maar ik zal je erbij helpen.'

'Je eerste liefde is de belangrijkste,' zei Erskine Costello tegen zijn zoon.

Gezeten in de keuken achter de cafetaria, aan weerskanten van een tafel, na het eten, met een glas bier.

'Ik moet toegeven dat je moeder niet mijn eerste liefde was.'

'Dat klinkt alsof je je ergens voor verontschuldigt.'

'Ik zou niet willen dat je teleurgesteld was.'

'Teleurgesteld? Waarom zou ik teleurgesteld zijn?'

Erskine haalde zijn brede schouders op. Bracht zijn hand omhoog en haalde hem door gitzwart haar.

'Die Nadia McGowan... Dat is een mooi meisje.'

'Zeker.'

'Weten haar ouders dat jullie met elkaar lopen?'

'Met elkaar lopen?' zei John. 'Wie zegt dat nou, "met elkaar lopen"? Het is 1984, hoor. Volgens mij zijn mensen daar in 1945 al mee opgehouden.'

'Best, John, best, zullen we het dan maar recht voor zijn raap zeggen? Haar goed katholieke godvrezende ouders laten weten dat hun dochter naar bed gaat met een zestien jaar oude knul wiens vader een dronkenlap is die al minstens dertig jaar geen voet meer in een kerk heeft gezet? Is dat bot genoeg voor je, jongen?'

John knikte. 'Ja. En nee, ze weten het niet.'

'En als ze erachter komen?'

'Dan krijgen we vast en zeker gelazer.' Hij sloeg zijn ogen op naar zijn vader, verwachtte een donderpreek, maar onder de milde druk van goede Ierse whisky waren de scherpe kantjes van de geest en tong van Erskine Costello afgeslepen en hij zei alleen maar: 'Pas dan maar op dat jullie niet worden betrap, hè?'

'Ik zal oppassen,' zei John Costello, en hij wist dat er wat gezwaaid zou hebben als zijn moeder nog leefde.

'Hoe kan ik me nu herinneren wat ik niet meer weet?'

Frank Gorman, rechercheur Moordzaken in Jersey City, gaf geen antwoord op de vraag. Hij glimlachte alleen maar alsof hij iets wist waarvan de wereld nog onwetend was en wendde opnieuw zijn blik af naar het raam.

'Kun je het voor mij nog eens doornemen?' zei hij.

John deed zijn mond open om iets te zeggen, hem duidelijk te maken dat hij het in gedachten al zo vaak de revue had laten passeren, maar dat hij daar niets wijzer van geworden was.

'Ik weet dat je het zelf al hebt doorgenomen,' zei Gorman, *'maar niet voor mij... niet terwijl ik hier zit te luisteren, en je zou me er een grote dienst mee bewijzen.'*

John keek naar hem, naar de manier waarop hij glimlachte: als een kind dat iets verkeerd had gedaan en hoopte dat je niet boos zou worden, dat je begripvol, mild zou zijn.

'Alsjeblieft...' zei hij zacht. *'Leg je hoofd op je kussen, sluit je ogen en loop het met me door vanaf het begin tot het eind. Begin met de ochtend van die dag en vertel me het eerste wat je je kunt herinneren...'*

John Costello keek nog een moment naar Frank Gorman en toen propte hij het kussen achter zijn nek en leunde achterover. Hij sloot zijn ogen zoals Frank had gevraagd en hij probeerde zich te herinneren hoe hij zich die ochtend had gevoeld.

'Het was koud,' zei hij...

En John Costello draaide zich op zijn zij en bleef een tijdje onder de dekens in zijn bed liggen. Het was zes dagen na de nacht dat hij bij Nadia was blijven slapen.

Hij gluurde naar de wekker naast zijn bed: vier minuten voor vijf. Zijn vader zou zo op zijn deur komen bonzen en zijn naam roepen. Onder de dekens had hij het warm, maar toen hij zijn voet er voorzichtig onderuit stak, voelde hij hoe koud het in de kamer was. Hij genoot van die paar minuten voor de dag begon, die paar minuten dat hij daar lag en besepte dat zijn leven meer was veranderd dan hij zich ooit had kunnen voorstellen.

Drie minuten over vijf stond hij op en zette de deur van zijn slaapkamer een stukje open om zijn vader te laten weten dat hij wakker was.

Brood klaarmaken. Bacon, worstjes, pannenkoeken en aardappelkoekjes bakken; emmers koffiebonen malen.

Hij hoorde water stromen in de badkamer. Erskine Costello gebruikte nog altijd een recht scheermes, wette het op een leren riem, zwiepte dat ding achteloos heen en weer en schoor zich dan met koud water en schuim van koolteer. Ouderwets. Een kerel uit één stuk.

De dag verliep normaal. Het ontbijt ging naadloos over in de lunch, daarna kwamen de broodjes halverwege de middag, thermosflessen koffie en stukken appeltaart die naar de houtzagers in McKinnon's Yard moesten worden gebracht. Om een uur of vier begon het te schemeren en nog geen uur later waren de ruimten tussen voorwerpen opgevuld met duisternis en hingen er schaduwen rond de straatlantaarns.

Hij zag haar toen ze Delancey Street overstak. Het was net zeven uur geweest. Ze had een spijkerbroek aan met een rode geborduurde bloem op de heup, platte schoenen, een suède jack. Haar haar was aan één kant vastgestoken en ze droeg een glitterhaarspeld in de vorm van een vlinder.

Hij deed de deur open en stapte naar buiten.

'Hé,' zei ze. Stak haar hand uit, raakte zijn arm aan.

'Hé.' Wilde haar kussen, maar er waren klanten.

'Wanneer ben je klaar?'

'Negen uur, halftien.'

'Kom dan om halftien naar Carlisle Street. Ik moet je iets vertellen.'

'Wat?'

Nadia McGowan keek op haar horloge. 'Nog twee uur... Je kunt wel twee uur wachten.'

'Vertel het me nu maar.'

Ze schudde haar hoofd, lachte een beetje. 'Halftien, de bank op de hoek van Carlisle Street, goed?'

'Heb je honger?'

'Nee... Hoezo?'

'Ik heb Deense koffiebroodjes met kaneel... zelf gemaakt.'

'Nee, dank je, Johnny, ik hoef niets.'

Ze raakte zijn wang aan met de rug van haar hand en daarna draaide ze zich om en liep weg, was bij de hoek voor ze nog een keer achteromkeek over haar schouder.

Hij stak zijn hand op en hij zag haar glimlachen...

'En verder zag je niemand?'

John Costello schudde zijn hoofd zonder zijn ogen open te doen.

'En de mensen in de cafetaria?'

'Waren gewoon de mensen die er altijd waren. Geen onbekenden.'

'En op straat...'

'Niemand op straat,' merkte hij op. 'Dat heb ik al gezegd. Er was niemand...'

‘Goed,’ zei rechercheur Frank Gorman. ‘Ga verder.’

‘Dus ik zag haar oversteken bij het kruispunt en daarna ging ze de hoek om...’

En toen was ze verdwenen.

John sleepte zich door twee uur van wachten heen. Er kwam geen einde aan, en hij keek voortdurend op de klok naast de spiegel, naar de wijzers die zich zwaar en traag voortbewogen.

Erskine was druk in de weer, zag de frustratie op het gezicht van zijn zoon. ‘Waarom hou je er vanavond niet iets eerder mee op?’ vroeg hij.

‘Ik zie haar pas na negenen,’ antwoordde John.

‘Ga dan naar de keuken de pannen afwassen. De tijd vliegt als je ergens mee bezig bent.’

Hij deed wat zijn vader hem vroeg, maakte potten en pannen schoon, met een doos zout bij de hand om ze mee te schuren.

Voor hij het wist was het halfnegen geweest. Hij knapte zich op, trok een schoon overhemd aan, kamde zijn haar.

Het was niet meer dan vijf minuten lopen naar Carlisle Street, maar hij vertrok om tien over negen uit The Connemara.

‘En toen heb je ook niemand gezien... toen je van huis ging?’

John schudde zijn hoofd. Hij deed zijn mond open om iets te zeggen, maar had het gevoel dat er niets te zeggen was.

Frank Gorman staaarde hem een tijdje aan, waarschijnlijk niet meer dan een paar seconden, maar die seconden waren goed vermomd als minuten, uren zelfs. Zo was de sfeer binnen de muren van die kamer. Gespannen. Een beetje benauwd.

Gormans rechteroog stond niet helemaal recht. Daardoor zag hij er merkwaardig uit. John vroeg zich af of hij door die bijzondere lichamelijke eigenschap de dingen vanuit meer invalshoeken kon bekijken dan andere mensen.

‘Dus je bent van de cafetaria naar Carlisle Street gelopen?’

‘Ja,’ zei John.

‘En je hebt onderweg niemand gezien?’

‘Nee, ik heb niemand gezien.’

‘En toen je bij Carlisle Street kwam...?’

Ging hij op de bank zitten en trok zijn jack om zich heen. Hij keek de kant van Machin Street op, waar Nadia vandaan zou komen. Natriumgele poelen onder de straatlantaarns. Het geluid van een hond die jankte om iets wat alleen een hond zou begrijpen. Het brommen van auto's in de verte op Newark Avenue. Hoog in de lucht waren lichtjes van vliegtuigen die in Irvington en Springfield waren opgestegen. Het was een koude avond, maar het was een mooie avond.

John Costello ritste zijn jack dicht, stak zijn handen in zijn zakken en wachtte...

'Hoelang?'

John voelde de druk van het verband. 'Tien minuten, een kwartier misschien.' Hij keek Gorman recht aan. Het viel niet mee zijn blik te vangen, met zijn ene oog precies in het midden, het andere vijf graden naar stuurboord, op de uitkijk voor slecht weer.

'En wat gebeurde er toen, John? Toen je haar aan zag komen?'

'Toen ik haar zag aankomen, stond ik op...'

En begon naar haar toe te lopen, en ze stak haar hand op alsof ze hem wilde afremmen. Ze glimlachte, en dat moment had iets hoopvol, alsof hij wist dat er iets stond te gebeuren en dat het naar alle waarschijnlijkheid iets goeds was.

'Hallo,' zei hij toen ze bij de hoek van Carlisle Street was.

'Jij ook hallo,' antwoordde ze, en ze liep met uitgestrekte armen op hem af.

'Wat is er?'

'Laten we gaan zitten,' zei ze. Ze keek hem aan, maar wendde snel haar ogen af, zodat hij het gevoel kreeg dat het iets misschien niet zo goed was.

En had hij geweten dat ze het hem nooit zou vertellen, dat hij het in een ziekenhuiskamer van een vreemde zou horen, en had hij begrepen waarom dat feit terstond zou worden ontkend, dan had hij een vinger op haar lippen gelegd, haar het spreken belet, haar hand gepakt en haar haastig meegenomen naar een veilige plek.

Maar wijsheid achteraf komt naderhand, nooit van tevoren, en de ironie was dat na haar dood, nadat die afschuwelijke gebeurtenis had plaatsgehad, de vooruitziende blik – de verandering die hij dan intuïtief voelde aankomen – zo nuttig geweest zou zijn.

Van R.J. Ellory verschenen bij De Fontein:

Een stil geloof in engelen (2009)

Een volmaakte vendetta (2010)

Een mooie dag om te sterven (2011)

De helden van New York (2012)

Bekraste zielen (2013)

Stervensuur (2013)

Een inktzwart hart (2013)

Een ongenode gast (2014)

Eerste druk 2011

Achtste druk 2014

Oorspronkelijke titel: *The Anniversary Man*

Oorspronkelijke uitgever: Orion Books Ltd., Londen

© 2009 R.J. Ellory

© 2011, 2013 voor deze uitgave: Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Uit het Engels vertaald door: Ineke van den Elskamp

Omslagontwerp: Marry van Baar

Omslagbeeld: © Rosemary Hawkins / Alamy

Opmaak binnenwerk: Het vlakke land, Rotterdam

ISBN 978 90 261 3360 2

ISBN e-book 978 90 261 2889 9

NUR 305

www.uitgeverijdefontein.nl

www.rjellory.com

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen berust op puur toeval. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.